

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2011/58

Karar Sayısı : 2012/70

Karar Günü : 17.5.2012

R.G. Tarih-Sayı : 21.07.2012-28360

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Van 3. Asliye Hukuk Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 3.7.2005 günlü, 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 31.1.2007 günlü, 5578 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle değiştirilen 8. maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkralarının, Anayasa'nın 2., 10., 11. ve 35. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Davacılar tarafından açılan tapu iptal ve tescil davasında, itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptalleri için başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

3.7.2005 günlü, 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 31.1.2007 günlü, 5578 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle değiştirilen itiraz konusu kuralları da içeren 8. maddesi şöyledir:

'Madde 8 ' (Değişik: 31/1/2007-5578/2 md.)

Tarım arazileri; doğal özellikleri ve ülke tarımındaki önemine göre, nitelikleri Bakanlık tarafından belirlenen mutlak tarım arazileri, özel ürün arazileri, dikili tarım arazileri ve marjinal tarım arazileri olarak sınıflandırılır. Ayrıca Bakanlık tarım arazilerinin korunması, geliştirilmesi ve kullanımı ile ilgili farklı sınıflandırmalar yapabilir.

Tarımsal faaliyetin ekonomik olarak yapılabildiği en küçük alana sahip ve daha fazla küçülmemesi gereken yeter büyüklükteki tarımsal arazi parsel büyüklüğü, bölge ve yörelerin toplumsal, ekonomik, ekolojik ve teknik özellikleri gözetilerek Bakanlık tarafından belirlenir. Belirlenen küçüklüğe erişmiş tarımsal araziler miras hukuku bakımından bölünemez eşya niteliğini kazanmış olur. Tarımsal arazinin bu niteliği tapu kütüğüne şerh edilir.

Belirlenen parsel büyüklüğü; mutlak tarım arazileri ve özel ürün arazilerinde 2 hektar, dikili tarım arazilerinde 0,5 hektar, örtü altı tarımı yapılan arazilerde 0,3 hektar ve marjinal tarım arazilerinde 2 hektardan küçük olamaz. Tarım arazileri bu büyüklüklerin altında ifraz edilemez, bölünemez veya küçük parsellere ayrılamaz. Ancak çay, fındık, zeytin gibi özel iklim ve toprak istekleri olan bitkilerin yetiştiği yerler ile seraların bulunduğu alanlarda, yörenin arazi özellikleri daha küçük parsellerin

oluşmasını gerekli kıldığı takdirde, Bakanlığın uygun görüşü ile daha küçük parseller oluşturulabilir.

Bakanlığın uygun görüşü ile kamu yatırımları için ihtiyaç duyulan yerler hariç olmak üzere tarım arazileri, belirlenen büyüklükteki parsellerden daha küçük parçalara bölünemez. Bölünemez büyüklükteki tarım arazilerinin mirasa konu olmaları ve üzerlerinde her ne şekilde gerçekleşmiş olursa olsun birlikte mülkiyetin mevcut olması durumunda, bu araziler ifraz edilemez, payları üçüncü şahıslara satılamaz, devredilemez veya rehnedilemez. Bu araziler hakkında 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun özgülemeye ilişkin hükümleri kıyasen uygulanır.'

B- Dayanılan ve İlgili Görülen Anayasa Kuralları

Başvuru kararında, Anayasa'nın 2., 10., 11. ve 35. maddelerine dayanılmış, 13. ve 44. maddeleri ise ilgili görülmüştür.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince Haşim KILIÇ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Serruh KALELİ, Fulya KANTARCIOĞLU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Zehra Ayla PERKTAŞ, Recep KÖMÜRCÜ, Alparslan ALTAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI ve Erdal TERCAN'ın katılımlarıyla 9.6.2011 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, öncelikle uygulanacak kural sorunu görüşülmüştür.

Anayasa'nın 152. ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddesine göre, mahkemeler, bakmakta oldukları davalarda uygulayacakları kanun ya da kanun hükmünde kararname kurallarını Anayasa'ya aykırı görürler veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık savının ciddi olduğu kanısına varırlarsa, o hükmün iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurmaya yetkilidirler. Ancak, bu kurallar uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması ve iptali istenen kuralların da o davada uygulanacak olması gerekmektedir. Uygulanacak yasa kuralları, davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

Başvuran Mahkemenin bakmakta olduğu dava, tapu iptal ve tescil davası olup, davaya konu taşınmazlar mutlak tarım arazileridir. Ayrıca, özgülemeye ilişkin hükümlerin uygulanması konusunda bir talep de bulunmamaktadır. Dolayısıyla, 5403 sayılı Kanun'un 8. maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkralarının son cümleleri bakılmakta olan davada uygulanacak kurallar değildir.

Bu nedenle;

A- 3.7.2005 günlü, 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 31.1.2007 günlü, 5578 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle değiştirilen 8. maddesinin;

1- Üçüncü fıkrasının son cümlesinin,

2- Dördüncü fıkrasının son cümlesinin,

İtiraz başvurusunda bulunan Mahkeme'nin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından, bu cümlelere ilişkin başvurunun Mahkeme'nin yetkisizliği nedeniyle reddine,

B- Dosyada eksiklik bulunmadığından, 3.7.2005 günlü, 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 31.1.2007 günlü, 5578 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle değiştirilen 8. maddesinin;

1- Üçüncü fıkrasının birinci ve ikinci cümlelerinin,

2- Dördüncü fıkrasının birinci ve ikinci cümlelerinin,

Esasının incelenmesine,

OYBİRLİĞİYLE, karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu Yasa kuralları, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A- İtiraz Konusu Kuralların Anlam ve Kapsamı

İtiraz konusu kuralları da içeren 5403 sayılı Kanun'un 8. maddesi tarım arazilerinin sınıflandırılması ve arazi parsel büyüklüklerinin belirlenmesi ile ilgili hükümleri içermektedir.

5403 sayılı Kanun'un sekizinci maddesinin birinci fıkrasında; tarım arazilerinin doğal özellikleri ve ülke tarımındaki önemine göre, nitelikleri Bakanlık tarafından belirlenen mutlak tarım arazileri, özel ürün arazileri, dikili tarım arazileri ve marjinal tarım arazileri olarak sınıflandırılacağı, ayrıca Bakanlığın tarım arazilerinin korunması, geliştirilmesi ve kullanımı ile ilgili farklı sınıflandırmalar yapabileceği hüküm altına alınmıştır.

Maddenin ikinci fıkrasında ise, tarımsal faaliyetin ekonomik olarak yapılabildiği en küçük alana sahip ve daha fazla küçülmemesi gereken yeter büyüklükteki tarımsal arazi parsel büyüklüğünün, bölge ve yörelerin toplumsal, ekonomik, ekolojik ve teknik özellikleri gözetilerek Bakanlık tarafından belirleneceği, belirlenen küçüklüğe erişmiş tarımsal arazilerin, miras hukuku bakımından bölünemez eşya niteliğini kazanacağı, tarımsal arazinin bu niteliğinin de tapu kütüğüne şerh edileceği belirtilmektedir.

Maddenin üçüncü fıkrasının itiraz konusu birinci ve ikinci cümlelerinde, belirlenen parsel büyüklüklerinin; mutlak tarım arazileri ve özel ürün arazilerinde 2 hektar, dikili tarım arazilerinde 0,5 hektar, örtü altı tarımı yapılan arazilerde 0,3 hektar ve marjinal tarım arazilerinde 2 hektardan küçük olamayacağı, tarım arazilerinin bu büyüklüklerin altında ifraz edilemeyeceği, bölünemeyeceği veya küçük parsellere ayırlamayacağı öngörülmektedir.

Maddenin dördüncü fıkrasının itiraz konusu birinci ve ikinci cümlelerinde ise, Bakanlığın uygun görüşü ile kamu yatırımları için ihtiyaç duyulan yerler hariç olmak üzere tarım arazilerinin, belirlenen büyüklükteki parsellerden daha küçük parçalara bölünemeyeceği, bölünemez büyüklükteki tarım arazilerinin mirasa konu olmaları ve üzerlerinde her ne şekilde

gerçekleşmiş olursa olsun birlikte mülkiyetin mevcut olması durumunda, bu arazilerin ifraz edilemeyeceği, paylarının üçüncü şahıslara satılamayacağı, devredilemeyeceği veya rehnedilemeyeceği ifade edilmektedir.

B- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

Başvuru kararında, itiraz konusu kurallarla getirilen yasaklamaların mülk sahibini bireysel ve aşırı yük altına soktuğu ve toplumun genel yararının gerekleri ile bireylerin temel haklarının gerekleri arasında adil bir denge kurulması noktasında mülk sahibi aleyhine sonuç doğurduğu, düzenlemenin hizmet edilen amaca uygun olarak orantılı olmadığı, itiraz konusu kuralların kapsamına girmeyen özellikle imar plânı içerisinde kalan taşınmazlar yönünden böyle bir müdahale yok iken, tarım arazilerinde böyle bir yasaklamanın olmasının eşitlik ilkesini ihlal ettiği, bu nedenle itiraz konusu kuralların Anayasa'nın 2., 10., 11. ve 35. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesine göre, ilgisi nedeniyle itiraz konusu kurallar Anayasa'nın 13. ve 44. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

Anayasa'nın 10. maddesinde yer verilen '*yasa önünde eşitlik ilkesi*' hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil, hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin yasalar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak yasa karşısında eşitliğin çiğnenmesi yasaklanmıştır. Yasa önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

Anayasa'nın 35. maddesinde herkesin, mülkiyet ve miras haklarına sahip olduğu, bu hakların ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabileceği, mülkiyet hakkının kullanılmasının toplum yararına aykırı olamayacağı hükme bağlanmıştır. Mülkiyet hakkı, kişiye başkasının hakkına zarar vermemek ve yasaların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla, sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma, ürünlerinden yararlanma ve tasarruf olanağı veren bir haktır.

Anayasa'nın 44. maddesinde; '*Devlet, toprağın verimli olarak işletilmesini korumak ve geliştirmek, erozyonla kaybedilmesini önlemek ve topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçilikle uğraşan köylüye toprak sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri alır. Kanun, bu amaçla, değişik tarım bölgeleri ve çeşitlerine göre toprağın genişliğini tespit edebilir. Topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlanması, üretimin düşürülmesi, ormanların küçülmesi ve diğer toprak ve yeraltı servetlerinin azalması sonucunu doğuramaz. Bu amaçla dağıtılan topraklar bölünemez, miras hükümleri dışında başkalarına devredilmez ve ancak dağıtılan çiftçilerle mirasçıları tarafından işletilebilir. Bu şartların kaybı*

halinde, dağıtılan toprağın Devletçe geri alınmasına ilişkin esaslar kanunla düzenlenir' denilmektedir.

5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun birinci maddesinde Yasa'nın amacının; toprağın doğal veya yapay yollarla kaybını ve niteliklerini yitirmesini engelleyerek korunmasını, geliştirilmesini ve çevre öncelikli sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak, plânlı arazi kullanımını sağlayacak usûl ve esasları belirlemek olduğu, ikinci maddesinde ise Yasa'nın; arazi ve toprak kaynaklarının bilimsel esaslara uygun olarak belirlenmesi, sınıflandırılması, arazi kullanım plânlarının hazırlanması, koruma ve geliştirme sürecinde toplumsal, ekonomik ve çevresel boyutlarının katılımcı yöntemlerle değerlendirilmesi, amaç dışı ve yanlış kullanımların önlenmesi, korumayı sağlayacak yöntemlerin oluşturulmasına ilişkin sorumluluk, görev ve yetkilerin tanımlanması ile ilgili usûl ve esasları kapsadığı belirtilmiştir.

Anayasa, yasa koyucuya, toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda tarımsal alanlarda düzenleme yapma yetkisi vermektedir. Bu bağlamda, yasa koyucu tarafından tarım alanlarının korunması ve amacına uygun olarak kullanılmasını sağlamak için 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu çıkarılmış bulunmaktadır. İtiraz konusu kuralların da, tarım arazilerinin miras veya diğer sebeplerden dolayı bölünmesinin ve tarımsal yapının bozulmasının önlenmesi, tarım alanlarında meydana gelen kayıpların engellenmesi, parçalı araziler için harcanan emek, zaman ve masrafların azaltılması, tarım yapılmasının kolaylaştırılması ve tarımsal işletmelerin ekonomiye kazandırılması için kamu yararı amacıyla getirildiği anlaşılmaktadır. Bu düzenlemeler de Anayasal sınırlar içinde yasa koyucunun takdirinde olup, Anayasa'nın 44. maddesi uyarınca Devlet'e verilen görevin yerine getirilmesinin sağlanması amacına yöneliktir.

Anayasa'nın 13. maddesinde, *'Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz'* denilmiştir.

İtiraz konusu kuralların mülkiyet hakkının sınırlanması sonucunu doğurduğu açıktır. Ancak, işin niteliğinden kaynaklanan bu sınırlamanın, yukarıda belirtilen gerekçeler göz önüne alındığında kamu yararına olduğu kuşkusuzdur. Diğer yandan, tarım arazilerinin tek bir kişiye ait olması halinde üçüncü kişilere satılması, devredilmesi veya rehnedilmesi mümkün bulunmaktadır. Bölünemez büyüklükte ve birlikte mülkiyet halinde ise paydaşların veya iştirakçilerin tamamının birlikte katılımı halinde taşınmaz satılabilecek, devredilebilecek veya rehnedilebilecektir. Bu nedenle, sınırlamadan beklenen kamu yararı ile bireyin hak ve özgürlükleri arasında adil bir dengeyi sağlayan itiraz konusu kuralların ölçülü ve orantılı olmadığından söz edilemez.

Ayrıca, tarım arazilerinin malikleri ile diğer taşınmazların malikleri aynı hukuksal konumda olmadıklarından, bunların farklı kurallara tabi tutulmaları Anayasa'da yer alan eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmaz.

Öte yandan, itiraz konusu 8. maddenin dördüncü fıkrasının ilk cümlesinde, Bakanlığın uygun görüşü ile kamu yatırımları için ihtiyaç duyulan tarım arazilerinin, belirlenen büyüklükteki parsellerden daha küçük parçalara bölünebilmesine imkân tanınmaktadır. Ancak Bakanlık, kamu yatırımları için ihtiyaç duyulan tarım arazilerinin bölünebilmesine ilişkin uygun görüşünü, 5403 sayılı Kanun'un amacını, Kanun'un tarım arazilerinin amaç dışı

kullanımı ile ilgili hükümler içeren 13. ve diğer maddelerini değerlendirerek belirleyecek, Kanun'un amacına ve kurallarına uymayan durumlarda uygun görüş vermeyecektir. Bu konudaki hükümler de, 5403 sayılı Kanun'da açık, belirli ve net bir şekilde belirtildiğinden kural, Anayasa'ya aykırı bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kurallar Anayasa'nın 2., 10., 13., 35. ve 44. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Kuralların Anayasa'nın 11. maddesi ile bir ilgisi görülmemiştir.

VI- SONUÇ

3.7.2005 günlü, 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun, 31.1.2007 günlü, 5578 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle değiştirilen 8. maddesinin, üçüncü ve dördüncü fıkralarının birinci ve ikinci cümlelerinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 17.5.2012 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan

Başkanvekili

Başkanvekili

Haşim KILIÇ

Serruh KALELİ

Alparslan ALTAN

Üye

Üye

Üye

Fulya KANTARCIOĞLU

Mehmet ERTEN

Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye

Üye

Üye

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Zehra Ayla PERKTAŞ

Recep KÖMÜRCÜ

Üye

Burhan ÜSTÜN

Üye

Engin YILDIRIM

Üye

Nuri NECİPOĞLU

Üye

Hicabi DURSUN

Üye

Celal Mümtaz AKINCI

Üye

Erdal TERCAN

Üye

Muammer TOPAL

Üye

Zühtü ARSLAN